

राष्ट्रीय बातम्या

जीएसटी (GST) परिषदेने अनेक प्रलंबित मुद्दे मंजूर केले.

संदर्भ

जीएसटी (GST) कौन्सिलने नुकत्याच झालेल्या बैठकीत अनेक प्रलंबित मुद्दे मंजूर केले आहेत.

जीएसटी परिषदेने घेतलेले निर्णय

- काही बाजरी-आधारित उत्पादनांवरील कर दर कमी केले.
- GST अपीलीय न्यायाधिकरणाच्या सदस्यांसाठी वय-संबंधित नियमांमध्ये सुधारणा करणे.
- अतिरिक्त तटस्थ अल्कोहोलवरील कर आकारणीचे अधिकार राज्यांना दिले.

GST परिषद

- 2016 च्या 101 व्या दुरुस्ती कायद्याने (122 वे दुरुस्ती विधेयक), जीएसटीच्या अंमलबजावणीचा मार्ग मोकळा केला.
- जीएसटी परिषद हे संविधानाच्या कलम 279-A अंतर्गत केंद्र आणि राज्यांचे संयुक्त मंच आहे.
- कलम 279-A. कार्यकारी आदेशाने जीएसटी परिषद नियुक्त करण्याचा अधिकार राष्ट्रपतींना देते.
- परिषदेच्या सदस्यांमध्ये केंद्रीय अर्थमंत्री (अध्यक्ष), आणि विविध राज्यांतील केंद्रीय राज्यमंत्री (वित्त) यांचा समावेश होतो.
- कलम 279, जीएसटीशी संबंधित महत्त्वाच्या मुद्द्यांवर केंद्र आणि राज्यांना शिफारसी करते.
- तसेच जीएसटीच्या विविध दर स्लॉबवर निर्णय घेते.

गंगा-घागरा खोऱ्यातील कालवे डॉल्फिनसाठी धोका: अभ्यास

संदर्भ

2013 ते 2020 दरम्यान उत्तर प्रदेशातील गंगा-घागरा खोऱ्यातील सिंचन कालव्यांमधून 19 गंगा नदीच्या डॉल्फिनची सुटका करण्यात आल्याचे अलीकडील अभ्यासातून समोर आले आहे.

मुख्य तथ्ये

पेपरच्या प्रमुख लेखकांपैकी एक असलेल्या टर्टल सर्क्युलर अलायन्स फाउंडेशन इंडियाच्या शैलेंद्र सिंग यांच्या मते, पेपर आठ वर्षांचा डेटा देतो परंतु 2013 ते 2023 पर्यंत 28 डॉल्फिनची सुटका करण्यात आली होती.

गंगेचे डॉल्फिन:

- जरी प्रजाती एकसंध असल्याचे ज्ञात नसले तरी ते गट तयार करण्यास प्राधान्य देत नाहीत परंतु ते पॉडमध्ये राहणे आणि/किंवा शिकार करणे पसंत करू शकतात.
- IUCN: धोक्यात

- वन्यजीव (संरक्षण) कायदा: अनुसूची-1
- CITES: परिशिष्ट 1

टर्टल सर्क्युलर अलायन्स फाउंडेशन इंडिया

- ही एक ना-नफा संस्था आहे.
- 2016 मध्ये स्थापना केली.
- हे प्रामुख्याने ऊर्जा आणि पर्यावरण क्षेत्रात कार्य करते.

भारताची अनुसूचित क्षेत्रे

मुख्य तथ्ये

- भारतातील 705 अनुसूचित जमाती (ST) समुदाय - देशाच्या लोकसंख्येच्या 8.6% आहेत - 26 राज्ये आणि सहा केंद्रशासित प्रदेशांमध्ये राहतात.
- अनुच्छेद 244, अनुसूचित जाती आणि आदिवासी क्षेत्रांच्या प्रशासनाशी संबंधित आहे. ST साठी ही एकमेव सर्वात महत्त्वाची घटनात्मक तरतूद आहे.
- अनुच्छेद 244(1) आसाम, मेघालय, त्रिपुरा आणि मिझोराम व्यतिरिक्त इतर कोणत्याही राज्यात अधिसूचित केलेल्या अनुसूचित क्षेत्रांमध्ये पाचव्या अनुसूचीच्या तरतुदी लागू करण्याची तरतूद करते.
- अनुच्छेद 244(2) नुसार सहावी अनुसूची या राज्यांना लागू होते.

अनुसूचित क्षेत्र कसे शासित आहेत?

- भारताचे राष्ट्रपती भारताच्या अनुसूचित क्षेत्रांना सूचित करतात.
- अनुसूचित क्षेत्रे असलेल्या राज्यांनी 20 ST सदस्यांसह आदिवासी सल्लागार परिषद स्थापन करणे आवश्यक आहे.
- ते राज्यपालांना ST कल्याणासंदर्भात संदर्भित केलेल्या बाबींवर सल्ला देतील.
- त्यानंतर राज्यपाल दरवर्षी अनुसूचित क्षेत्रांच्या प्रशासनाबाबत राष्ट्रपतींना अहवाल सादर करतील.

तुम्हाला माहित आहे का?

अनुसूचित क्षेत्र भारताच्या भूभागाच्या 11.3% व्यापतात आणि 10 राज्यांमध्ये अधिसूचित केले गेले आहेत: आंध्र प्रदेश, तेलंगणा, ओडिशा, झारखंड, छत्तीसगड, मध्य प्रदेश, राजस्थान, गुजरात, महाराष्ट्र आणि हिमाचल प्रदेश.

सरकारी मालकीच्या NBFCs PCA च्या नियमांखाली ठेवतात संदर्भ

- रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडियाने माहिती दिली की प्रॉम्प्ट करेक्टिव्ह अॅक्शन (PCA) फ्रेमवर्क अंतर्गत कठोर पर्यवेक्षी नियम ऑक्टोबर 2024 पासून सरकारी मालकीच्या बिगर बँकिंग वित्तीय कंपन्यांना लागू होतील.
- काही प्रमुख सरकारी गैर-बँकिंग वित्तीय कंपन्या

(NBFCs) मध्ये PFC, REC, IRFC आणि IFCI यांचा समावेश होतो.

प्रभाव

पीसीए फ्रेमवर्क अंतर्गत ठेवले जाणे म्हणजे

- लाभांश वितरण/नफा पाठवण्यावर निर्बंध;
- प्रवर्तक/भागधारकांना इक्विटी आणि लीव्हेरेजमध्ये कपात करण्यासाठी.
- समूह कंपन्यांच्या वतीने इतर आकस्मिक दायित्वे घेण्यावर निर्बंध.
- योग्य वेळी पर्यवेक्षी हस्तक्षेप सक्षम करणे हे उद्दिष्ट आहे.

त्वरित सुधारात्मक कारवाई (PCA)

- हे 2022 मध्ये भारतीय रिझर्व्ह बँकेने सादर केलेले फ्रेमवर्क आहे.
- प्रॉम्ट करेक्टिव्ह अॅक्शन फ्रेमवर्क ही नफा कमी झाल्यामुळे किंवा खराब मालमत्तेच्या गुणवत्तेमुळे कमकुवत आर्थिक नोंदी असलेल्या बँकांसाठी एक संरचित प्रारंभिक-हस्तक्षेप यंत्रणा आहे.
- रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया PCA फ्रेमवर्क वापरते ज्या बँकांनी आर्थिकदृष्ट्या चांगली कामगिरी केली नाही त्यांचा मागोवा ठेवण्यासाठी.

कॅबिनेटने लिथियम, निओबियमसाठी रॉयल्टी दर मंजूर केले संदर्भ

● केंद्र सरकारने लिथियम, निओबियम आणि रेअर अर्थ एलिमेंट्स (REEs) साठी रॉयल्टी दर मंजूर केला.

● लिथियम आणि निओबियमसाठी प्रत्येकी 3% रॉयल्टी दर निश्चित करण्यात आला आहे.

● दुर्मिळ पृथ्वी घटकांसाठी (REEs), दर 1% वर सेट केला आहे.

निओबियम

● ही एक मऊ, लवचिक संक्रमण धातू आहे जी त्याच्या पृष्ठभागावर ऑक्साईड थर असल्यामुळे गंजण्यास प्रतिरोधक आहे.

● हा पृथ्वीच्या कवचामध्ये आढळणाऱ्या सर्वात सामान्य घटकांपैकी एक आहे.

● हे अनेकदा पायरोक्लोर खनिजामध्ये आढळते.

निओबियमचा उपयोग

- हे कटिंग टूल्स, अणुभट्ट्या, जेट, क्षेपणास्त्रे आणि वेल्डिंग रॉड्ससाठी स्टेनलेस स्टील मिश्र धातुंमध्ये वापरले जाते.
- हे MRI स्कॅनर आणि NMR उपकरणांच्या निर्मितीमध्ये वापरले जाते.
- त्याच्या मिश्रधातूंचा वापर सर्जिकल इम्प्लांट बनवण्यासाठी केला जातो.
- हे स्टेनलेस स्टील आणि उच्च-तापमान प्रतिरोधक मिश्र धातुंच्या उत्पादनासाठी वापरले जाते.

रेअर अर्थ मेटल (REE)

● REE हा नियतकालिक सारणीतील सतरा घटकांचा संच आहे. यामध्ये नियतकालिक सारणीवरील पंधरा लॅन्थेनाइड्स अधिक स्कॅंडियम आणि यट्रियम यांचा समावेश होतो.

● REE हे सर्व धातू आहेत आणि समूहाला "रेअर अर्थ मेटल" म्हणून संबोधले जाते.

● जरी "दुर्मिळ" असे म्हटले जाते, तरी ते पृथ्वीच्या कवचामध्ये तुलनेने मुबलक प्रमाणात आढळतात.

● त्यांना "दुर्मिळ" म्हटले जाते कारण हे धातू खाणीसाठी खूप कठीण आहेत कारण ते किफायतशीर निष्कर्षणासाठी पुरेशा उच्च एकाग्रतेमध्ये शोधणे असामान्य आहे.

किरकोळ महागाई ऑगस्टमध्ये 6.83% वरून सप्टेंबरमध्ये 5% वर आली.

संदर्भ

- भारतातील किरकोळ महागाई ऑगस्टमधील 6.83% वरून सप्टेंबरमध्ये 5.02% वर घसरली आणि अन्नधान्याच्या किमती जवळपास 10% वरून 6.6% वर आली.

चलनविषयक धोरण समिती (MPC) बद्दल:

● MPC साठी वैधानिक आणि संस्थात्मक फ्रेमवर्क प्रदान करण्यासाठी रिझर्व्ह बँक ऑफ इंडिया कायदा, 1934 (RBI कायदा) मध्ये वित्त कायदा, 2016 द्वारे सुधारणा करण्यात आली आहे.

● MPC वर निर्दिष्ट लक्ष्य पातळीमध्ये चलनवाढ रोखण्यासाठी आवश्यक बेंचमार्क पॉलिसी रेट (रेपो रेट) निश्चित करण्याचे काम सोपवले आहे.

● MPC चे सहा सदस्य असतील - RBI गव्हर्नर (अध्यक्ष), चलनविषयक धोरणाचे प्रभारी RBI डेप्युटी गव्हर्नर, RBI बोर्डने नामनिर्देशित केलेला एक अधिकारी आणि उर्वरित तीन सदस्य भारत सरकारचे प्रतिनिधित्व करतील.

● MPC बहुमताच्या आधारे निर्णय घेते. टाय झाल्यास, आरबीआय गव्हर्नरला दुसरे किंवा निर्णायक मत असेल.

● MPC चा निर्णय RBI ला बंधनकारक असेल.

सप्टेंबरमध्ये महागाई ५ टक्क्यांवर पोहोचली

मुख्य तथ्ये

● राजस्थान आणि हरियाणामध्ये सर्वाधिक महागाई 6.5% नोंदवली गेली.

● छत्तीसगडमध्ये महागाईचा दर सर्वात कमी 1.98% होता.

● तामिळनाडू (4.5%), मध्य प्रदेश आणि पश्चिम बंगाल (प्रत्येकी 3.7%) आणि केरळ (4.7%) यासह इतर आठ राज्यांमध्ये ते 5% च्या खाली होता.

● सप्टेंबरमध्ये आरोग्यासारख्या सेवांच्या किमती 5.9%

आणि वैयक्तिक काळजी 8.5% याप्रमाणे अजूनही वाढत आहेत.

'लाइफ: पर्यावरणासाठी जीवनशैली' या विषयावर संसदीय मंच संदर्भ

- नवव्या G-20 पार्लिमेंटरी स्पीकर्स समिट (P-20) च्या आधी 'लाइफ: पर्यावरणासाठी जीवनशैली' या विषयावरील संसदीय मंचाला सभापतींनी संबोधित केले.
- P-20 शिखर परिषदेपूर्वीचा कार्यक्रम मिशन लाइफस्टाइलवर केंद्रित होता.

लाइफ मिशन बदल

- मिशन लाइफ, किंवा पर्यावरणासाठी जीवनशैली, ही भारताच्या नेतृत्वाखालील जागतिक जनचळवळ आहे जी पर्यावरणाचे रक्षण आणि संवर्धन करण्यासाठी वैयक्तिक आणि सामुदायिक कृतींना चालना देते.
- नोव्हेंबर 2021 मध्ये ग्लासगो येथे झालेल्या 26 व्या UN क्लायमेट चेंज कॉन्फरन्स ऑफ द पार्टिज (COP26) मध्ये भारतीय पंतप्रधानांनी हे लॉन्च केले होते.
- या कार्यक्रमात "एक अब्ज भारतीयांना तसेच इतर देशांतील लोकांना एकत्र करून शाश्वत जीवनशैलीचे पालन करणाऱ्या व्यक्ती बनण्याची आशा आहे.
- जागतिक चळवळ जगभरातील देश आणि व्यक्तींनी घेतलेली टिकाऊ उद्दिष्टे आणि हवामान कृती दर्शविले.
- हे P3 मॉडेल, म्हणजेच प्रो प्लॅनेट पीपलच्या भावनेला प्रोत्साहन देते.
- हे 'ग्रहाची जीवनशैली, ग्रहासाठी आणि ग्रहाद्वारे' या मूलभूत तत्वांवर कार्य करते.

महाराष्ट्र राज्य बातम्या

शासन आपल्या दारी - महिला सक्षमीकरण अभियान

संदर्भ

महाराष्ट्र सरकारने 'शासन आपल्या दारी' (सरकार तुमच्या दारी) मोहिमेच्या धर्तीवर एक नवीन महिला सक्षमीकरण मोहीम जाहीर केली आहे.

मुख्य तथ्ये

- राज्यातील १ कोटी महिलांना या अभियानाचा लाभ होणार आहे
- महिलांसाठी योजना राबविणारे सर्व शासकीय विभाग एकाच छताखाली आणले जातील.

नोडल एजन्सी-

- महापालिका क्षेत्रातील आयुक्त
- ग्रामीण भागातील जिल्हा परिषदांचे मुख्य कार्यकारी अधिकारी

मोहिमेअंतर्गत कार्यक्रम-

- आरोग्य शिबिरे, प्रशिक्षण शिबिरे, रोजगार मेळावे, सखी कीटक वाटप, सांस्कृतिक कार्यक्रम, प्रोत्साहनपर बक्षिसे देणे

प्रत्येक जिल्ह्याला 25 हजार महिलांना लाभ देण्याचे उद्दिष्ट देण्यात आले आहे.

निधी-

1. या मोहिमेसाठी प्रत्येक आमदाराच्या निधीतून 20 लाख रुपये घेतले जाणार आहेत.
2. नगरपालिका, पंचायत समिती आणि नगर पंचायतींच्या आरक्षित निधीपैकी 5 टक्के घेतला जाणार.
3. या मोहिमेसाठी ग्रामपंचायती, पंचायत समित्या आणि जिल्हा परिषदांच्या राखीव निधीपैकी 10 टक्के निधी वापरण्यास परवानगी दिली जाईल.

शासन आपल्या दारी अभियान (सरकार तुमच्या दारी)

मोहिमेबद्दल

- महाराष्ट्र सरकारने मे 2023 मध्ये शासन आपल्या दारी मोहीम सुरू केली.
- "शासन आपल्या दारी" चा उद्देश सरकारी योजना सर्वसामान्यांच्या घरापर्यंत पोहोचवणे हा आहे जेणेकरून त्यांना कोणत्याही अडचणीशिवाय विविध योजनांचा लाभ घेता येईल.
- या उपक्रमासाठी मुख्यमंत्री कार्यालयात (सीएमओ) एक समर्पित कक्ष स्थापन करण्यात आला आहे.
- अभियानासाठी राज्यभरात 15,146 स्वयंसेवकांची नियुक्ती करण्यात आली आहे.

बालमृत्यूच्या प्रमाणात वाढ

संदर्भ

अमरावती, चिखलदरा, अकोला या जिल्हांमध्ये 1 ते 5 वयोगटातील बालकांच्या मृत्यूचे प्रमाण वाढले आहे.

मुख्य तथ्ये

- माहितीच्या अधिकारातून हे वास्तव समोर आले आहे.
- मात्र, नागपूर आणि पुण्यात हे मृत्यू कमी झाले आहेत.

चिखलदरा बद्दल

- या भागात मेळघाट प्रदेशाचा समावेश होतो, जो महाराष्ट्रातील मागासलेल्या प्रदेशांपैकी एक आहे.
- या प्रदेशात मेळघाट व्याघ्र प्रकल्पाचा समावेश होतो.
- मेळघाटातील रहिवासी प्रामुख्याने अनुसूचित जमाती आहेत. यामध्ये 'कोरकू', 'गोंड' आणि 'निहाल' यांचा समावेश आहे.

तुम्हाला माहित आहे का?

बालमृत्यूचे उपाय (ज्याला पाच वर्षांखालील मृत्यूदर असेही म्हणतात) जन्म आणि पाच वर्षे वयाच्या दरम्यान मृत्यूची संभाव्यता दर 1,000 जिवंत जन्मांमागे व्यक्त केली जाते.

महाराष्ट्रातील बालमृत्यूची आकडेवारी

- ❖ 2021-22 मध्ये अमरावतीमधील संख्या 84 होती. पण 2022-23 मध्ये ही संख्या 92 पर्यंत वाढली.
- ❖ अकोला 2021-21 मध्ये 45 मृत्यू ते 2022-23 मध्ये 54 बालमृत्यू
- ❖ चिखलदरा या मागासलेल्या भागात 2019-20 मध्ये 15 मृत्यू, 2021-21 मध्ये 32 मृत्यू, 2021-22 मध्ये 17 मृत्यू, 2022-23 मध्ये 20 बालमृत्यू नोंदवले गेले.

मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प

बद्दल

- मेळघाट व्याघ्र प्रकल्प हे सातपुडा डोंगररांगेच्या दक्षिणेकडील भागात आहे.
- हे 1967 मध्ये वन्यजीव अभयारण्य म्हणून स्थापित केले गेले आणि 1974 मध्ये व्याघ्र प्रकल्प म्हणून घोषित करण्यात आले.
- प्रोजेक्ट टायगर अंतर्गत 1973-74 मध्ये अधिसूचित करण्यात आलेल्या पहिल्या नऊ व्याघ्र प्रकल्पांपैकी हे एक होते.
- हे महाराष्ट्रातील पहिले व्याघ्र प्रकल्प होते.
- हे अजूनही क्षेत्रफळाच्या दृष्टीने देशातील सर्वात मोठ्या व्याघ्र प्रकल्पांपैकी एक आहे.
- मेळघाटातील विविध भागात धोक्यात आलेले आणि 'बॅक फ्रॉम एक्स्टिंक्शन' वन घुबडही आढळतात.

बातमीतील व्यक्ती: ओजस देवतळे

संदर्भ

- आशियाई क्रीडा स्पर्धेत पुरुषांच्या वैयक्तिक कंपाऊंड तिरंदाजीच्या अंतिम फेरीत त्याने सुवर्णपदक जिंकले.

बद्दल

- ओजस हा जगातील अव्वल दर्जाचा आंतरराष्ट्रीय तिरंदाज आहे.
- आशियाई क्रीडा स्पर्धेत सुवर्णपदक जिंकणारा ओजस हा पहिला नागपूरकर आहे.
- बुधवारी झालेल्या तिरंदाजी मिश्र सांघिक कंपाऊंड स्पर्धेतही त्याने भारतासाठी सुवर्णपदक जिंकले आहे.
- तिरंदाजी पुरुष कंपाऊंड सांघिक स्पर्धेतही त्याने सुवर्णपदक जिंकले.
- तो मूळचा नागपूरचा आहे

महिलांना लाभ देणाऱ्या सरकारी योजना

बातम्यांमध्ये:

- महाराष्ट्रातील एकनाथ शिंदे सरकार आगामी निवडणुकांपूर्वी "मुख्यमंत्री महिला सक्षमीकरण अभियान" सुरू करत आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- राज्यातील प्रत्येक जिल्ह्यातील किमान एक लाख महिलांना सरकारी योजनेचा लाभ देण्याचे या अभियानाचे उद्दिष्ट आहे.
- मुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांच्या अध्यक्षतेखालील समितीसह विविध भागधारकांचा समावेश असलेल्या या मोहिमेचे समन्वय मुख्यमंत्री सचिवालय करणार आहे.
- मासिक बैठका होणार असून, राज्याच्या महिला व बालविकास मंत्री मोहिमेच्या प्रगतीचा आढावा घेणार आहेत.
- एक IAS अधिकारी राज्य समन्वय नोडल अधिकारी म्हणून काम करेल आणि जिल्हाधिकारी मोहिमेसाठी जिल्हा समन्वयक म्हणून काम करतील.

शोकांतिकेच्या आठवड्यांनंतर नवीन हेल्थकेअर व्हिजन 2035

बातम्यांमध्ये:

- नांदेड रुग्णालयातील शोकांतिका: कर्मचाऱ्यांची कमतरता आणि वैद्यकीय पुरवठ्याअभावी ७२ तासांत ३८ रुग्णांचा मृत्यू

महत्त्वाचे मुद्दे:

- जनक्षोभानंतर, राज्य सरकारने आरोग्यविषयक समस्यांचे निराकरण करण्यासाठी व्हिजन 2035 हा कार्यक्रम सुरू केला.
- 25 जिल्ह्यांमध्ये शासकीय रुग्णालये स्थापन करून कर्मचाऱ्यांची रिक्त पदे भरण्यासाठी योजना तयार करण्याच्या सूचना मुख्यमंत्र्यांनी सार्वजनिक आरोग्य विभागाला दिल्या.
- विद्यमान जिल्हा रुग्णालये वैद्यकीय महाविद्यालयांसह संरेखित करणे आणि आरोग्य सेवा पायाभूत सुविधा सुधारण्यासाठी नवीन अत्याधुनिक रुग्णालये बांधण्याचे राज्याचे उद्दिष्ट आहे.
- 18000 कोटी किमतीचे आरोग्य प्रकल्प उभारणे आणि यासह अस्तित्वात असलेले प्रकल्प अद्ययावत करणे.

नमो शेतकरी महासन्मान निधी योजना

बातम्यांमध्ये:

- महाराष्ट्र शासनाने या योजनेतर्गत निधीचा पहिला टप्पा म्हणून 1720 कोटी वितरीत केले.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- या योजनेचा एक भाग म्हणून 6000 रुपये (हफ्त्याने भरलेले) प्रधानमंत्री किसान सन्मान योजनेव्यतिरिक्त शेतकऱ्यांच्या खात्यात हस्तांतरित केले जातील जी केंद्र पुरस्कृत योजना आहे.

लेक लाडकी योजना

बातम्यांमध्ये:

- राज्य मंत्रिमंडळाने मुलींच्या जन्माला प्रोत्साहन देण्यासाठी आणि कमी उत्पन्न असलेल्या कुटुंबातील मुलींच्या शिक्षणाला प्रोत्साहन देण्यासाठी 'लेक लाडकी' या योजनेला मंजूरी दिली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- ₹1 लाखांपर्यंत वार्षिक उत्पन्न असलेली कुटुंबे या योजनेसाठी पात्र आहेत, जी मुलगी 18 वर्षांची होईपर्यंत टप्प्याटप्प्याने ₹1,01,000 ची आर्थिक मदत पुरवते.

योजनेअंतर्गत:

- पिवळे आणि केशरी शिधापत्रिका असलेल्या कुटुंबांना मिळणार आहे
- जन्माच्या वेळी ₹5,000,
- ती इयत्ता 1 मध्ये प्रवेश करते तेव्हा ₹6,000,
- इयत्ता 6 वी मध्ये प्रवेश केल्यानंतर ₹ 7,000, इयत्ता 11 मध्ये प्रवेश केल्यानंतर ₹ 8,000 आणि
- वयाची १८ वर्षे पूर्ण केल्यानंतर ₹७५,०००.
- 1 एप्रिल 2023 नंतर जन्मलेल्या कुटुंबातील जास्तीत जास्त 2 मुलींना लाभ मिळेल.

माझी कन्या भाग्य योजना

- या योजनेत, सरकार एका वेळेसाठी ₹ 25,000 ची मुदत ठेव ठेवत असे आणि परिपक्वता रक्कम मुलीला वयाच्या 18 व्या वर्षी दिली जात असे.

बाल न्यायाचा आत्मा: रद्द

बातम्यांमध्ये:

- मुंबई उच्च न्यायालयाने बाल न्याय (मुलांची काळजी आणि संरक्षण) कायदा, 2015 अंतर्गत बाल न्याय मंडळे (JJBs) आणि CWC संबंधित महाराष्ट्रातील 40,000 हून अधिक प्रकरणांचा अनुशेष हायलाइट केला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- न्यायमूर्ती नितीन जामदार आणि मंजुषा देशपांडे यांनी चिंता व्यक्त केली - JJBसमोर 10,008 प्रकरणे प्रलंबित आहेत आणि 30,043 प्रकरणे CWC (बाल कल्याण समित्या) यांच्यासमोर प्रलंबित आहेत.
- बचपन बचाओ आंदोलन या स्वयंसेवी संस्थेने सादर केलेल्या जनहित याचिकेद्वारे (PIL) हा मुद्दा न्यायालयाच्या निदर्शनास आणून दिला.

मुख्य तथ्ये:

- बाल न्याय ही एक कायदेशीर चौकट आहे जी अल्पवयीन मुलांनी केलेल्या गुन्ह्यांचे निराकरण करते, विशेषत: 18 वर्षाखालील.
- 2015 कायद्या नुसार JJBs आणि CWC मध्ये चौकशीसाठी 4 महिन्यांचा कालावधी आहे ज्यात जास्तीत जास्त 2 महिन्यांचा विस्तार आहे.

सोशल मीडियावरील फेक न्यूज विरुद्ध आयटी नियमांमध्ये

सुधारणा

बातम्यांमध्ये:

- सोशल मीडियावरील फेक न्यूजशी संबंधित सुधारित माहिती तंत्रज्ञान (आयटी) नियमांमध्ये कोणतीही स्पष्ट मार्गदर्शक तत्त्वे आणि सुरक्षितता नाहीत, अशी चिंता मुंबई उच्च न्यायालयाने व्यक्त केली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- जेव्हा प्रेस इन्फॉर्मेशन ब्युरो (पीआयबी) सोशल मीडियावर आधीच तथ्य-तपासणी करते तेव्हा वेगळ्या फॅक्ट चेकिंग युनिट (एफसीयू) च्या गरजेवर कोर्टाने प्रश्न केला.
- पीआयबी अपुरी असल्याचा युक्तिवाद सरकारने केला.

मुख्य तथ्ये:

6 एप्रिल 2023 रोजी, केंद्र सरकारने माहिती तंत्रज्ञान (मध्यस्थ मार्गदर्शक तत्त्वे आणि डिजिटल मीडिया आचारसंहिता) नियम, 2021 मध्ये काही सुधारणा जाहीर केल्या, ज्यात सरकारशी संबंधित बनावट, खोट्या किंवा दिशाभूल करणारी ऑनलाइन सामग्री ध्वजांकित करण्यासाठी तथ्य तपासणी युनिटची तरतूद समाविष्ट आहे.

आरोग्य वर्धनी केंद्रे

बातम्यांमध्ये:

- सरकारने स्थानिक स्वराज्य संस्थांना 1300 आरोग्यवर्धनी केंद्रे स्थापन करण्याचे आदेश दिले आहेत.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- 15 व्या वित्त आयोगातून निधी दिला जाणार आहे.
- 1 नोव्हेंबरपर्यंत 400 आरोग्य वर्धनी केंद्रे सेट केले जातील.
- नांदेड मृत्यू शोकांतिका चा परिणाम.
- लोकसंख्येनुसार एका नगरपालिकेसाठी 50 ते 60 केंद्रे उभारली जातील.
- हे क्लिनिकसारखेच आहेत.
- आरोग्य सेवेसाठी सरकारची आपला दवाखाना नावाची योजना आधीच आहे.

आपला दवाखाना

- आपला दवाखाना योजना ही महाराष्ट्र सरकारची प्रमुख आरोग्य सेवा योजना आहे. योजनेची ऑक्टोबर 2022 मध्ये घोषणा करण्यात आली.
- कै.श्री बाळासाहेब ठाकरे यांच्या नावाने त्यांना आदरांजली वाहण्यासाठी सुरु करण्यात आली.
- 25 हजार ते 30 हजार लोकसंख्येसाठी 1 रुग्णालय.
- उद्देश: महाराष्ट्रातील लोकांना मूलभूत वैद्यकीय सुविधा मोफत उपलब्ध करून देणे.

आयओसी आणि रिलायन्सने ऑलिम्पिक खेळांना चालना देण्यासाठी करार केला

बातम्यांमध्ये:

- आंतरराष्ट्रीय ऑलिम्पिक समिती (IOC), ऑलिम्पिक संग्रहालय आणि रिलायन्स फाऊंडेशन यांनी मुंबईतील मुलांमध्ये ऑलिम्पिक मूल्यांना प्रोत्साहन देण्यासाठी करार जाहीर केला आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

- **करारामध्ये खालील बाबींचा समावेश असेल**
 1. निवडलेल्या शाळांमध्ये ग्रेड-विशिष्ट क्रियाकलाप,
 2. खेळाडू आणि विद्यार्थी यांच्यातील सत्रे
 3. ऑलिम्पिक आणि ऑलिम्पिक मूल्यांबद्दल जागरूकता वाढविण्यासाठी शारीरिक क्रियाकलाप आणि पुढाकारांना प्रोत्साहन देण्यासाठी.
- या उपक्रमाचा प्रामुख्याने वंचित मुलांना फायदा होतो, त्यांना प्रथमच खेळात प्रवेश मिळतो आणि.
- गेल्या वर्षी ओडिशा मध्ये सुरू करण्यात आलेला ऑलिम्पिक व्हॅल्यू एज्युकेशन प्रोग्राम (OVEP) सारख्या भारतातील प्रमुख IOC प्रकल्पांच्या अंमलबजावणीसाठी हे एक महत्त्वपूर्ण पाऊल आहे.

बदलापूर-अंबरनाथ दरम्यान नवीन रेल्वे स्थानक

बातम्यांमध्ये:

- मुंबई महानगर प्रदेशातील कल्याण-बदलापूर मार्गावरील चिखलोली या नवीन रेल्वे स्थानकाला मंजूरी मिळाली आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे:

मुंबई रेल विकास कॉर्पोरेशन (MRVC) 82 कोटी रुपये खर्चून चिखलोली स्टेशन बांधणार आहे.

आंतरराष्ट्रीय बातम्या

हमासच्या हल्ल्यानंतर इस्रायल आता 'युद्धात'

संदर्भ

पॅलेस्टिनी इस्लामी गट हमासने इस्रायलवर सर्वात मोठा हल्ला केला.

हमास बद्दल

- हमास ही पॅलेस्टिनी इस्लामी राजकीय संघटना आणि अतिरेकी गट आहे ज्याने 1987 च्या स्थापनेपासून इस्रायलवर युद्ध पुकारले आहे.
- ते इस्रायलच्या जागी पॅलेस्टिनी राज्य बनवण्याचा प्रयत्न करत आहे.
- हे पॅलेस्टिनी प्राधिकरणापासून स्वतंत्रपणे गाझावर देखील शासन करते.

गाझा पट्टी

- ही पश्चिम किनाऱ्यासह पॅलेस्टिनी प्राधिकरणाचा एक भाग आहे.

- ही हमास, या अतिरेकी, मूलतत्त्ववादी इस्लामिक संघटना द्वारे शासित आहे
- त्याची सीमा नैऋत्येला इजिप्त, पूर्वेला आणि उत्तरेला इस्रायल, पश्चिमेला भूमध्यसागरीय आहे.
- गाझा पट्टी सिनाई द्वीपकल्पाच्या ईशान्येला वसलेली आहे.

द्वि-राज्य उपाय

- द्वि-राज्य उपाय म्हणजे इस्रायली-पॅलेस्टिनी संघर्षाच्या निराकरणाचा संदर्भ देते ज्यामध्ये "लोकांच्या दोन गटांसाठी दोन राज्ये" आवश्यक आहेत.
- दोन-राज्य समाधानामध्ये जॉर्डन नदीच्या पश्चिमेस इस्रायल राज्यासोबत पॅलेस्टाईनचे स्वतंत्र राज्य आहे.
- दोन राज्यांमधील सीमा अजूनही विवाद आणि वाटाघाटींच्या अधीन आहे, पॅलेस्टिनी आणि अरब नेतृत्वाने 1967 मध्ये ताब्यात घेतलेल्या प्रदेशांमधून इस्रायलने संपूर्ण माघार घेण्याची मागणी केली आहे, जी इस्रायलने नाकारली आहे.
- पॅलेस्टिनी राज्याचा भाग नसलेल्या पॅलेस्टाईनचा (पश्चिम जेरुसलेमसह) पूर्वीचा आदेश पॅलेस्टाईनचा प्रदेश इस्राईचा भाग राहिल.

ऑपरेशन अजय

मुख्य तथ्ये:

- संघर्षग्रस्त इस्रायलमधून परत येऊ इच्छिणाऱ्या भारतीय नागरिकांना बाहेर काढण्यासाठी विशेष चार्टर्ड फ्लाइटची व्यवस्था करण्यात आली आहे.
- या ऑपरेशनला 'ऑपरेशन अजय' असे कोड नाव देण्यात आले आहे.

Adda247

Maharashtra ka mahapack

Live classes, Test series
Recorded videos, E-books

MPSC (राज्यसेवा) MPSC (संयुक्त) महाराष्ट्र पोलीस
तलाठी, वनरक्षक, कृषी विभाग महानगर पालिका नगर
परिषद, जिल्हा परिषद, SSC & ALL OTHER STATE
EXAM

आंतरराष्ट्रीय बालिका दिन

- 11 ऑक्टोबर रोजी साजरा केला जातो.
- युनिसेफनुसार 2023 च्या आंतरराष्ट्रीय मुली दिनाची थीम आहे, "मुलींच्या हक्कांमध्ये गुंतवणूक करा: आमचे नेतृत्व, आमचे कल्याण."
- थीम मुली आणि महिलांचे हक्क कमी करण्यासाठी कृती करण्यावर आणि लैंगिक समानतेवर प्रगती करण्यावर लक्ष केंद्रित करते.

भारताने 'सार्वभौम पॅलेस्टाईन राज्या'च्या आवाहनाचा पुनरुच्चार केला

संदर्भ

- भारताने सार्वभौम पॅलेस्टिनी राज्याच्या निर्मितीच्या आवाहनाचा पुनरुच्चार केला की मानवतावादी तत्त्वे पाळण्याचे "कर्तव्य" आहे.

भारताची भूमिका

- पॅलेस्टाईनबाबत भारताची भूमिका "दीर्घकाळापासून आणि सातत्यपूर्ण" आहे.
- सुरक्षित आणि मान्यताप्राप्त सीमांमध्ये राहून, इस्त्रायलसोबत शांततेत राहून पॅलेस्टाईनचे सार्वभौम, स्वतंत्र आणि व्यवहार्य राज्य स्थापन करण्यासाठी भारताने नेहमीच थेट वाटाघाटी पुन्हा सुरू करण्याचा वकिली केली.

जागतिक संधिवात दिवस

संदर्भ

- 12 ऑक्टोबर हा जागतिक संधिवात दिवस म्हणून ओळखला जातो.

महत्त्वाचे मुद्दे

- या वर्षी 2023, जागतिक संधिवात दिनाची थीम "जीवनाच्या सर्व टप्प्यावर RMD सह जगणे" आहे.
- संधिवात हा एक दाहक सांध्याचा विकार आहे, जो सांधेभोवतीच्या सांध्याच्या ऊतींवर आणि इतर संयोजी ऊतकांवर परिणाम करतो, ज्यामुळे सांधेदुखी आणि जडपणा येतो.
- ऑस्टियो आर्थराइटिस आणि ह्यूमाटोईड आर्थराइटिस हे सर्वात सामान्य आहेत.

141व्या IOC सत्राचे उद्घाटन पंतप्रधान मोदी करणार आहेत

संदर्भ

- मुंबईतील जिओ वर्ल्ड सेंटरमध्ये 141 व्या आंतरराष्ट्रीय ऑलिम्पिक समिती (IOC) सत्राचे पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांच्या हस्ते उद्घाटन होणार आहे.
- भारत दुसऱ्यांदा आणि सुमारे 40 वर्षांच्या कालावधीनंतर IOC सत्राचे आयोजन करत आहे.

महत्त्वाचे मुद्दे

- IOC सत्र हे आंतरराष्ट्रीय ऑलिम्पिक समिती (IOC) च्या

सदस्यांची प्रमुख बैठक म्हणून काम करते.

- ऑलिम्पिक खेळांच्या भविष्याबाबत महत्त्वाचे निर्णय आयओसी सत्रांमध्ये घेतले जातात.
- 141 वे IOC सत्र, भारतात आयोजित केले जात आहे, जागतिक सहकार्याला चालना देण्यासाठी, क्रीडा उत्कृष्टता साजरी करण्यासाठी आणि मैत्री, आदर आणि उत्कृष्टतेच्या ऑलिम्पिक आदर्शांना पुढे नेण्यासाठी राष्ट्राच्या समर्पणाचे प्रतीक आहे.
- हे विविध खेळांशी संबंधित भागधारकांमध्ये परस्परसंवाद आणि ज्ञानाची देवाणघेवाण करण्याची संधी प्रदान करते.

अर्थव्यवस्था बातम्या

शहरी बेरोजगारी

संदर्भ

नॅशनल सॅम्पल सर्व्हे ऑफिस (NSSO) द्वारे करण्यात आलेल्या नियतकालिक श्रम बल सर्वेक्षण (PLFS) ने अहवाल दिला आहे की एप्रिल-जून 2023 या कालावधीत देशातील शहरी भागात बेरोजगारीचा दर कमी झाला आहे.

मुख्य तथ्ये

- 15 वर्षे आणि त्याहून अधिक वयाच्या व्यक्तींसाठी शहरी भागातील UR एप्रिल-जून 2022 मधील 7.6% वरून एप्रिल-जून 2023 मध्ये 6.6% पर्यंत कमी झाले.
- पुरुषांसाठी, या कालावधीत ते 7.1% वरून 5.9% पर्यंत कमी झाले आणि महिलांसाठी ते 9.5% वरून 9.1% पर्यंत कमी झाले.
- शहरी भागातील प्रमुख श्रम बाजार निर्देशकांमध्ये पूर्व-महामारी कालावधीच्या तुलनेत सुधारणा झाली आहे.

प्रत्यक्ष कर संकलन आणि CBDT

बातम्यांमध्ये:

CBDT नुसार -

- भारताचे निव्वळ प्रत्यक्ष कर संकलन 21.8% वाढून ₹9.57 लाख कोटी झाले असून ते या वर्षाच्या अर्थसंकल्पीय अंदाजापेक्षा निम्म्याहून अधिक आहे.
- वैयक्तिक आयकर महसूल 32.5% वाढला आणि कॉर्पोरेट कर 12.4% वाढला.

केंद्रीय प्रत्यक्ष कर मंडळ (CBDT):

- सेंट्रल बोर्ड ऑफ रेव्ह्यू अॅक्ट, 1963 अंतर्गत कार्यरत असलेले हे वैधानिक प्राधिकरण आहे.
- CBDT हा वित्त मंत्रालयातील महसूल विभागाचा एक भाग आहे.
- त्याच्या कार्यामध्ये धोरणे तयार करणे, प्रत्यक्ष कर आकारणी आणि संकलनाशी संबंधित प्रकरणे हाताळणे आणि संपूर्ण आयकर विभागाच्या कामकाजावर देखरेख करणे समाविष्ट आहे.

- सीबीडीटी प्रत्यक्ष कर कायद्यातील वैधानिक बदल आणि दर आणि कर आकारणीच्या संरचनेतील बदल देखील प्रस्तावित करते.

IIP 10.3% सह 14 महिन्यांच्या उच्चांकावर संदर्भ

- भारताचे औद्योगिक उत्पादन ऑगस्टमध्ये 10.3% च्या 14 महिन्यांच्या उच्च गतीने वाढले, जुलैमध्ये सुधारित 6% वाढीमुळे, अनुकूल आधारभूत प्रभावांमुळे ही वाढ झाली.

IIP बदल

- निवडलेल्या आधारभूत वर्षाच्या संदर्भात ठराविक कालावधीत औद्योगिक उत्पादनाच्या वर्तनातील ट्रेन्डच्या मोजमापासाठी आर्थिक विकासाच्या मुख्य निर्देशकांपैकी एक आहे.
- हे मागील वर्षाच्या तुलनेत एका विशिष्ट वर्षात उद्योगांच्या क्षेत्रातील भौतिक उत्पादनातील सापेक्ष बदल दर्शवते.
- हे सेंट्रल स्टॅटिस्टिकल ऑर्गनायझेशन (CSO) द्वारे मासिक आधारावर गणना आणि प्रकाशित केले जाते.
- भारतातील आयआयपी मालिकेसाठी सध्याचे आधार वर्ष 2011-12 आहे.

आठ मुख्य क्षेत्रांबद्दल

- हे औद्योगिक उत्पादन निर्देशांक (IIP) मध्ये समाविष्ट असलेल्या वस्तूंच्या वजनाच्या 40.27% आहेत.
- आठ प्रमुख क्षेत्रातील उद्योग त्यांच्या वजनाच्या घटत्या क्रमाने: रिफायनरी उत्पादने > वीज > पोलाद > कोळसा > कच्चे तेल > नैसर्गिक वायू > सिमेंट > खते.

विज्ञान आणि तंत्रज्ञान बातम्या

ISRO ची मानवरहित उड्डाण चाचणी यशस्वी करण्याची योजना आहे.

संदर्भ

गगनयान मोहिमेसाठी मानवरहित उड्डाण चाचण्या सुरू करण्याची योजना आखत असलेल्या इस्रोने फ्लाइट टेस्ट व्हेईकल अॅबॉर्ट मिशन-१ (TV-D1) साठी तयारी सुरू केली आहे.

गगनयान मोहीम

- गगनयान प्रकल्प 3 दिवसांच्या मोहिमेसाठी 400 किमीच्या कक्षेत 3 सदस्यांच्या कू लॉच करून आणि त्यांना पृथ्वीवर सुरक्षितपणे परत आणून मानवी अंतराळ उड्डाण क्षमतेचे प्रात्यक्षिक करते.
- हा इंडियन ह्युमन स्पेसफ्लाइट प्रोग्राम (IHSP) चा एक भाग आहे, ज्याची सुरुवात (2007) मध्ये इस्रोने कूड ऑर्बिटल स्पेसक्राफ्टला लो पृथ्वी ऑर्बिट (LEO) मध्ये प्रक्षेपित करण्यासाठी आवश्यक तंत्रज्ञान विकसित करण्यासाठी केली होती.
- लॉन्च व्हेईकल मार्क-3 (LVM3/GSLV Mk3) रॉकेट -

ISRO चे सिद्ध आणि विश्वासाहर् हेवी लिफ्ट लॉन्चर, गगनयान मोहिमेसाठी प्रक्षेपण वाहन म्हणून ओळखले जाते.

- भारताच्या सर्वात वजनदार रॉकेटमध्ये घन अवस्था, द्रव अवस्था आणि क्रायोजेनिक अवस्था असते.

LiDAR तंत्रज्ञान

- LiDAR याचा अर्थ Light Detection and Ranging
- ही एक रिमोट सेन्सिंग पद्धत आहे जी पृथ्वीवरील श्रेणी (परिवर्तनीय अंतर) मोजण्यासाठी स्पंदित लेसरच्या स्वरूपात प्रकाश वापरते.
- या प्रकाश डाळी - वायुवाहू प्रणालीद्वारे रेकॉर्ड केलेल्या इतर डेटासह एकत्रित - पृथ्वीच्या आकाराबद्दल आणि त्याच्या पृष्ठभागाच्या वैशिष्ट्यांबद्दल अचूक, त्रिमितीय माहिती निर्माण करतात.
- LiDAR इन्स्ट्रुमेंटचे तीन प्राथमिक घटक असतात - स्कॅनर, लेसर आणि GPS रिसेव्हर.
- विमाने आणि हेलिकॉप्टर हे विस्तृत भागात लिडर डेटा मिळविण्यासाठी सर्वात सामान्यपणे वापरले जाणारे प्लॅटफॉर्म आहेत.

कार्बन डेटिंग

- कार्बन डेटिंग ही अवयव युक्त पदार्थ म्हणजे ज्या गोष्टी पूर्वी जिवंत होत्या. त्यांचे वय स्थापित करण्यासाठी मोठ्या प्रमाणावर वापरली जाणारी पद्धत आहे.
- सजीवांमध्ये कार्बन वेगवेगळ्या स्वरूपात असतो.
- डेटिंग पद्धत कार्बन-14 (C-14) किरणोत्सर्गी आहे आणि सुप्रसिद्ध दराने क्षय होते यावर आधारित आहे.
- वातावरणातील C-12 ते C-14 चे गुणोत्तर जवळजवळ स्थिर आहे, आणि ज्ञात आहे.
- खडकांसारख्या निर्जीव वस्तूंचे वय ठरवण्यासाठी कार्बन डेटिंग पद्धत वापरली जाऊ शकत नाही.
- तसेच, 40,000-50,000 वर्षांहून अधिक जुन्या गोष्टींचे वय कार्बन डेटिंगद्वारे सांगता येत नाही.

ISRO आदित्य-L1 साठी मार्गक्रमण सुधारणा करते संदर्भ

ISRO ने आदित्य-L1 अंतराळयानावर एक मार्गक्रमण सुधारणा युक्ती केली आहे जी सूर्य आणि पृथ्वी यांच्यातील लॅग्रान्जियन-1 (L1) बिंदूकडे जाते.

आदित्य-L1

- पृथ्वीपासून अंदाजे 1.5 दशलक्ष किलोमीटर अंतरावर असलेल्या सूर्य-पृथ्वी प्रणालीच्या लॅग्रान्जियन पॉइंट 1 (L1) पासून सूर्याचा अभ्यास करणारी ही पहिली अंतराळ-आधारित भारतीय मोहीम आहे.
- हा प्रकल्प सुरुवातीला आदित्य-1, एकच पेलोड वाहून नेणारा 400 किलो वर्गाचा उपग्रह, दृश्य उत्सर्जन लाइन

कोरोनाग्राफ (VELC) म्हणून प्रस्तावित करण्यात आला होता.

- तथापि, उपग्रह सूर्य-पृथ्वी प्रणालीच्या लॅग्रेन्जियन पॉइंट 1 (L1) च्या पवित्र कक्षेत स्थित असल्याने त्याचे नाव 'आदित्य-L1 मिशन' असे ठेवण्यात आले.
- हे मिशन सूर्याच्या वातावरणातील अनेक स्तरांचे जवळपास एकाच वेळी फोटो कॅप्चर करेल, ऊर्जा एका थरातून दुसऱ्या थरापर्यंत कशी पोहोचवली जाते आणि कशी नेली जाते हे उघड होईल.

मल्टीमोडल आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स संदर्भ

Google चे नवीन अद्याप- न रिलीज केलेले **जेमिनी** नावाचे मल्टीमॉडल लार्ज लॅंग्वेज मॉडेल, आधीपासूनच अनेक कंपन्यांमध्ये चाचणी केले जात आहे.

मल्टीमोडल आर्टिफिशियल इंटेलिजन्स बदल

- मल्टीमोडल AI ही कृत्रिम बुद्धिमत्ता आहे जी अधिक अचूक निर्धार करण्यासाठी, अंतर्दृष्टीपूर्ण निष्कर्ष काढण्यासाठी किंवा वास्तविक-जगातील समस्यांबद्दल अधिक अचूक अंदाज लावण्यासाठी डेटाचे अनेक प्रकार किंवा मोड एकत्र करते.
- मल्टीमोडल AI सिस्टम व्हिडिओ, ऑडिओ, स्पीच, इमेज, टेक्स्ट आणि पारंपारिक संख्यात्मक डेटा सेटच्या श्रेणीसह वापरतात.
- सर्वात महत्त्वाचे म्हणजे, मल्टीमोडल AI म्हणजे AI ला सामग्री स्थापित करण्यात आणि संदर्भाचा चांगल्या प्रकारे अर्थ लावण्यास मदत करण्यासाठी असंख्य डेटा प्रकार वापरले जातात, पूर्वीच्या AI मध्ये काहीतरी गहाळ होते.

क्वांटम डॉट्स ऍप्लिकेशन्स

- विद्युत सिग्नल प्राप्त करून आणि विविध रंगांचा प्रकाश उत्सर्जित करून क्वांटम डॉट्सची अॅरे टीव्ही स्क्रीन असू शकते.
- क्वांटम-डॉट अणूमध्ये इलेक्ट्रॉन उडी मारत असलेल्या उर्जेच्या पातळीपैकी एक प्रवाहकीय बँड असल्यास, बिंदू अर्धसंवाहकाप्रमाणे कार्य करू शकतो.
- तसेच, क्वांटम डॉट्ससह बनवलेल्या सौर पेशींची थर्मोडायनामिक कार्यक्षमता 66% इतकी उच्च असणे अपेक्षित आहे.
- क्वांटम डॉट एक ट्यूमर देखील हायलाइट करू शकतो जो सर्जनला काढून टाकणे आवश्यक आहे, पाण्यातून हायड्रोजन काढणाऱ्या रासायनिक अभिक्रिया लवकर करणे आणि
- टेलिकम्युनिकेशनमध्ये मल्टीप्लेक्सर म्हणून.

शिखर परिषद बातम्या

इंडियन ओशन रिम असोसिएशन

संदर्भ

श्रीलंका हिंद महासागर रिम असोसिएशनचे अध्यक्षपद स्वीकारणार आहे.

IORA बदल

- हिंद महासागराच्या काठावरील राज्यांची आंतरसरकारी संस्था म्हणून 1997 मध्ये त्याची स्थापना झाली.
- IORA मध्ये आफ्रिका, पश्चिम आशिया, दक्षिण आशिया, आग्नेय आशिया आणि ओशनियाचे सदस्य आहेत.
- असोसिएशनचे सदस्यत्व 23 सदस्य राष्ट्रे आणि 11 संवाद भागीदारांपर्यंत विस्तारले आहे.
- त्याचे सचिवालय मॉरिशसमध्ये आहे.

BRI शिखर

संदर्भ

चीनच्या राजधानीत होणाऱ्या बेल्ट अँड रोड इनिशिएटिव्ह (BRI) च्या चीनच्या तिसऱ्या शिखर परिषदेला भारत वगळण्याची शक्यता आहे.

बेल्ट अँड रोड इनिशिएटिव्ह (BRI)

- हा एक महत्त्वाकांक्षी प्रकल्प आहे जो आशिया, आफ्रिका आणि युरोप खंडांमध्ये पसरलेल्या अनेक देशांमधील कनेक्टिव्हिटी आणि सहकार्यावर लक्ष केंद्रित करतो.
- 2013 मध्ये सुरुवातीला घोषित केलेल्या या प्रकल्पामध्ये रस्ते, रेल्वे, सागरी बंदरे, पॉवर ग्रिड, तेल आणि वायू पाइपलाइन आणि संबंधित पायाभूत सुविधा प्रकल्पांचे नेटवर्क तयार करणे समाविष्ट आहे. प्रकल्पात दोन भाग समाविष्ट आहेत.
- सिल्क रोड इकॉनॉमिक बेल्ट: हा जमिनीवर आधारित आहे आणि चीनला मध्य आशिया, पूर्व युरोप आणि पश्चिम युरोपशी जोडण्याची अपेक्षा आहे.
- 21 व्या शतकातील सागरी रेशीम मार्ग: हा समुद्र-आधारित आहे आणि चीनचा दक्षिण किनारा भूमध्य, आफ्रिका, दक्षिण-पूर्व आशिया आणि मध्य आशियाशी जोडेल अशी अपेक्षा आहे.

योजना आणि समित्यांशी संबंधित बातम्या

निवडणूक रोखे योजना

बातम्यांमध्ये:

- इलेक्टोरल बाँड्स योजनेला आव्हान देणाऱ्या अनेक याचिकांवर सर्वोच्च न्यायालयात सुनावणी होणार आहे.

इलेक्टोरल बाँड्स म्हणजे काय?

- ते एक साधन आहे ज्याद्वारे कोणीही राजकीय पक्षांना पैसे देऊ शकतो.
- ही एक प्रॉमिसरी नोट सारखी आहे जी भारतीय स्टेट बँक ऑफ इंडियाच्या निवडक शाखांमधून भारतातील

कोणत्याही भारतीय नागरिक किंवा कंपनीद्वारे खरेदी केली जाऊ शकते.

योजनेबद्दल:

- ❖ 2017 च्या केंद्रीय अर्थसंकल्पात घोषित केलेले, निवडणूक रोखे हे व्याजमुक्त वाहक साधन आहेत जे राजकीय पक्षांना अनामितपणे पैसे दान करण्यासाठी वापरले जातात.
- ❖ सोप्या भाषेत सांगायचे तर, कोणीही त्यांच्यामार्फत राजकीय पक्षांना पैसे देऊ शकतो.

इलेक्टोरल बॉड्स मिळण्यास कोण पात्र आहे?

लोकप्रतिनिधी कायदा, 1951 च्या कलम 29A अन्वये केवळ राजकीय पक्ष नोंदणीकृत आहेत आणि ज्यांना लोकसभेच्या किंवा राज्याच्या विधानसभेच्या गेल्या सार्वत्रिक निवडणुकीत 1% पेक्षा कमी मते मिळाली नाहीत.

तुम्हाला माहित आहे का?

- एखाद्या व्यक्तीला किंवा पक्षाला हे रोखे डिजिटल किंवा चेकद्वारे खरेदी करण्याची परवानगी असेल.
- राजकीय पक्षांना ही रक्कम निवडणूक आयोगाला जाहीर करावी लागते.
- इलेक्टोरल बॉड्सवर देणगीदाराचे नाव असणार नाही.

पुरस्कार बातम्या

अर्थशास्त्र नोबेल पारितोषिक 2023

संदर्भ

- हार्वर्ड विद्यापीठाच्या प्राध्यापिका क्लॉडिया गोल्डिन यांना अर्थशास्त्राचे नोबेल पारितोषिक प्रदान करण्यात आले
- तिला हे पारितोषिक तिच्या संशोधनासाठी मिळाले आहे ज्याने श्रमिक बाजारपेठेतील लिंग अंतराची समज वाढवली आहे.

तुम्हाला माहित आहे का?

- अर्थशास्त्रातील 93 विजेत्यांपैकी क्लॉडिया गोल्डीन ही पारितोषिक जिंकणारी फक्त तिसरी महिला आहे.

अहवाल व निर्देशक बातम्या

IRDAI विमा वाहनांवरील मानदंड जारी करते

संदर्भ

भारतीय विमा नियामक आणि विकास प्राधिकरण (IRDAI) ने ग्रामीण भागावर लक्ष केंद्रित करून विमा समावेश वाढविण्यासाठी महिला-केंद्रित, समर्पित वितरण चॅनेल, बीमा वाहक वर मार्गदर्शक तत्त्वे जारी केली.

मुख्य तथ्ये

- विमा वाहन ही महिला-केंद्रित, ग्रामीण भागावर लक्ष केंद्रित करून विमा समावेश वाढविण्यासाठी समर्पित वितरण चॅनेल आहे.
- 'सर्वांसाठी विमा' हे ध्येय साध्य करण्याच्या बहु-आयामी धोरणाचा हा एक भाग आहे.

- विमा विस्तार, किंवा नियामकाने मांडलेले 'परवडणारे, सुलभ आणि सर्वसमावेशक कव्हर', लक्ष्य विभागापर्यंत नेण्यात विमा वाहनांनी महत्त्वाची भूमिका बजावणे अपेक्षित आहे.

2023 हे विक्रमी सर्वात उष्ण वर्ष असेल संदर्भ

देशातील कुपोषित बालकांना ओळखण्यासाठी आणि त्यांची व्यापक काळजी देण्यासाठी केंद्राने प्रमाणित राष्ट्रीय प्रोटोकॉल सुरू केला आहे.

मुख्य तथ्ये

- यामध्ये भूक चाचणी आणि "buddy mother" संकल्पना यासारख्या नवीन उपक्रमांचा समावेश आहे.
- केंद्रीय महिला आणि बाल विकास मंत्री यांच्या हस्ते नवी दिल्ली येथे 'मुलांच्या कुपोषणाच्या व्यवस्थापनासाठी प्रोटोकॉल' लॉंच करण्यात आले.
- हे अंगणवाडी स्तरावर कुपोषित बालकांची ओळख आणि व्यवस्थापनासाठी तपशीलवार 10-चरण मार्गदर्शक तत्त्वे प्रदान करते, ज्यामध्ये संदर्भासाठी निर्णय घेणे, पोषण व्यवस्थापन आणि हस्तक्षेपानंतर पुढील काळजी घेणे समाविष्ट आहे.

माहिती आयोगाकडे ३.२१ लाख अपील प्रलंबित: अहवाल संदर्भ

एका नवीन अहवालानुसार, देशभरातील 27 राज्य माहिती आयोगांमध्ये तीन लाखांहून अधिक अपील आणि तक्रारी प्रलंबित आहेत आणि अनुशेष सातत्याने वाढत आहे.

प्रमुख निष्कर्ष

- अहवालाचे नाव आहे 'भारतातील माहिती आयोगाच्या कामगिरीवर अहवाल कार्ड, 2022-23'
- 3,21,537 प्रलंबित अपीलांपैकी, सर्वाधिक संख्या महाराष्ट्रात (1,15,524) आणि त्यानंतर कर्नाटक (41,047) मध्ये नोंदवली गेली. तामिळनाडूने माहिती देण्यास नकार दिला.
- चार माहिती आयोग - झारखंड, तेलंगणा, मिझोराम आणि त्रिपुरा - निकामी झाले आहेत कारण पद सोडल्यानंतर कोणतेही नवीन माहिती आयुक्त नियुक्त केले गेले नाहीत.
- केंद्रीय माहिती आयोग आणि मणिपूर, छत्तीसगड, महाराष्ट्र, बिहार आणि पंजाब राज्य माहिती आयोग हे सहा माहिती आयोग सध्या प्रमुख नसलेले आहेत.

ग्लोबल हंगर इंडेक्स (GHI) 2023

संदर्भ

- ग्लोबल हंगर इंडेक्स (GHI) 2023 मध्ये एकूण 125 देशांपैकी भारत 111 व्या क्रमांकावर आहे, 2015 पासून भूक विरुद्धची प्रगती जवळजवळ थांबली आहे, जी जागतिक प्रवृत्ती दर्शवते.

- तथापि, केंद्र सरकारने सदोष कार्यपद्धतीचा हवाला देत सलग तिसऱ्या वर्षी भारताच्या कामगिरीची स्पर्धा केली.

महत्त्वाचे मुद्दे

- भारताची क्रमवारी 100-पॉइंट स्केलवर 28.7 च्या GHI स्कोअरवर आधारित आहे
- हे भारतातील भुकेची तीव्रता "गंभीर" म्हणून वर्गीकृत करते.
- ग्लोबल हंगर इंडेक्स (GHI) हे जागतिक, प्रादेशिक आणि राष्ट्रीय स्तरावरील भूक सर्वसमावेशकपणे मोजण्याचे आणि ट्रॅक करण्याचे साधन आहे.
- GHI स्कोअर चार घटक निर्देशकांच्या मूल्यांवर आधारित आहेत:
 1. कुपोषण
 2. मूल स्टॅटिंग
 3. मुलांची नासाडी
 4. बालमृत्यू
- GHI स्कोअरची गणना 100-पॉइंट स्केलवर केली जाते जी भुकेची तीव्रता दर्शवते - शून्य हा सर्वोत्कृष्ट स्कोअर आहे (अर्थात भूक नाही) आणि 100 सर्वात वाईट आहे.

GHI युरोपियन एनजीओ ऑफ कन्सर्न वर्ल्डवाइड आणि वेल्थगरहिल्फ यांनी तयार केले आहे.

विविध बातम्या

बातम्यांमध्ये: फोनोटॅक्सिस

फोनोटॅक्सिस बद्दल

- ध्वनीला प्रतिसाद म्हणून प्राण्याची हालचाल आहे.
- उदा- संध्याकाळच्या वेळी चटके मारणे किंवा पावसाळ्यात बेडूक कुरवाळणे
- हे मुख्यतः कीरकीट, मोथस, बेडूक, टॉड्स आणि इतर काही प्राण्यांमध्ये आढळून आले आहे.

फोनोटॅक्सिसचे प्रकार

- फोनोटॅक्सिसचे दोन प्रकार आहेत: सकारात्मक आणि नकारात्मक.
- सकारात्मक फोनोटॅक्सिसचा उद्देश आकर्षण आहे. हे सहसा घडते जेव्हा एखाद्या विशिष्ट प्रजातीच्या माद्या - ज्यामध्ये क्रिकेट आणि बेडूकांचा समावेश होतो - नरांनी केलेल्या आवाजाकडे आकर्षित होतात.
- उलटपक्षी, नकारात्मक फोनोटॅक्सिस, मागे हटवण्याचे किंवा चेतावणी देण्याचे काम करते, जसे की जवळच्या शिकारीचा आवाज एखाद्या प्राण्याला दूर जाण्याची गरज असल्याचे सूचित करतो.

ढोले किंवा एशियाटिक जंगली कुत्रा

संदर्भ

एका नवीन अभ्यासात असे आढळून आले आहे की अतिव्यापी

शिकार उपलब्धता किंवा अधिवासाची अनुकूलता ढोले आणि वाघ यांच्यातील सकारात्मक संबंध ठरवू शकते, मांसाहारी प्राण्यांच्या दोन प्रजातींमध्ये सहअस्तित्व किंवा अगदी सहकारी वर्तनाची सोय करू शकते.

ढोले

- ढोले किंवा एशियाटिक वाइल्ड डॉग संपूर्ण भारतात तीन समूहांमध्ये आढळतात ते म्हणजे पश्चिम आणि पूर्व घाट, मध्य भारतीय भूदृश्य आणि ईशान्य भारत.
- पश्चिम आणि पूर्व घाट हे ढोलांसाठी एक मजबूत प्रदेश आहे.
- IUCN लाल यादी: धोक्यात
- वन्यजीव संरक्षण कायदा 1972: अनुसूची II
- CITES: परिशिष्ट II

टेली मानस सेवा

संदर्भ

- टेली मानस सेवेने आजपर्यंत 3,50,000 हून अधिक लोकांचे समुपदेशन केले आहे आणि सध्या 44 टेली मानस सेलद्वारे 2,000 लोकांना समुपदेशन प्रदान करते.
- हे गेल्या वर्षी जागतिक मानसिक आरोग्य दिनानिमित्त सुरू करण्यात आले होते

मुख्य तथ्ये

- नॅशनल टेली मेंटल हेल्थ प्रोग्रॅममध्ये सर्वाधिक कॉल मिळविण्याच्या कामगिरीच्या आधारे राज्य/केंद्रशासित प्रदेशांना देखील पुरस्कृत केले गेले.
- मोठ्या राज्यांच्या श्रेणीमध्ये, तामिळनाडू, महाराष्ट्र आणि उत्तर प्रदेश यांना प्रथम ते तिसरे स्थान देण्यात आले.
- लहान राज्यांच्या श्रेणीमध्ये तेलंगणा, झारखंड आणि केरळ यांना पुरस्कार देण्यात आला.